

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "บทบาทของครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในด้านเป็นผู้ส่งเสริมความรู้
ความเข้าใจ การป้องกันรักษา การปรับปรุงฟื้นฟู และการนำกลับมาใช้ประโยชน์ แก่นักเรียนอนุบาล
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่างประชากร

1.1 ประชากรที่ศึกษาคั้งนี้ เป็นผู้บริหารโรงเรียน 534 คน และครูอนุบาล
4,207 คน จากโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
และเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นอนุบาลปีที่ 1 - ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ซึ่งมีจำนวน 534 โรงเรียน

1.2 ตัวอย่างประชากร เป็นผู้บริหารโรงเรียน และครูอนุบาลที่ได้มาจากกลุ่ม
ตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane อ้างถึงใน ประคอง วรรณสุด,
2530) ได้ตัวอย่างประชากรผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 229 คน และตัวอย่างประชากรครูอนุบาล
จำนวน 365 คน จาก 229 โรงเรียน และนำกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมาสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple
Ramdon Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก ในการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร
โรงเรียน และครูอนุบาลจำนวนร้อยละ 10 จากจำนวนผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร
ได้จำนวนผู้บริหาร 23 คน และครูอนุบาล 36 คน รวม 59 คน และสังเกตโรงเรียน จำนวนร้อยละ
10 จากโรงเรียนอนุบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการสอบถาม ได้โรงเรียนอนุบาลที่เป็นตัวอย่าง
ประชากรในการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมทั้งหมด 23 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต มีจำนวนทั้งหมด 5 ชุด คือ

- 2.1 แบบสอบถามผู้บริหาร
- 2.2 แบบสอบถามครูอนุบาล
- 2.3 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร
- 2.4 แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล
- 2.5 แบบสังเกตโรงเรียน

เพื่อศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล เกี่ยวกับเป้าหมาย นโยบาย การส่งเสริมสนับสนุน และบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในด้านเป็นผู้ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เป็นผู้ส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษา เป็นผู้ส่งเสริมในด้านการปรับปรุง ฟื้นฟู และเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการนำกลับมาใช้ประโยชน์ ตลอดจนปัญหาในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านอุปกรณ์และสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านตัวเด็กปฐมวัย และข้อเสนอแนะ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) คำถามปลายเปิด (Open_ended) และแบบประเมินค่า (Rating Scale) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) และแบบปลายเปิด (Open_ended) ข้อมูลจากแบบสังเกตเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างประชากรในครั้งนี้อย่างนี้ โดย

3.1 ส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียน และครูอนุบาลด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์ จำนวน 594 ฉบับ ได้รับกลับคืนจากผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 229 ฉบับ และครูอนุบาล จำนวน 365 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

3.2 ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนและครูอนุบาล จำนวนรวม 59 คน และสังเกตโรงเรียนอนุบาล จำนวนทั้งสิ้น 23 โรงเรียน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว เป้าหมายและนโยบาย การส่งเสริมและสนับสนุน บทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาในด้านต่าง ๆ ความคิดเห็น ความต้องการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ บทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และเสนอผล ในรูปตารางประกอบความเรียง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบสังเกตโรงเรียน วิเคราะห์ โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) จัดอันดับความคิดเห็น และเสนอเป็นตารางประกอบ ความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามผู้บริหารและครูอนุบาล สรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไป

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

ส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 93.89 และมีอายุระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 40.61 วุฒิกการศึกษาสูงสุดส่วนมาก มีวุฒิปริญญาตรี ร้อยละ 67.25 และมีวุฒิสองกว่าปริญญาตรีน้อยที่สุด ร้อยละ 12.23 สาขาที่จบ จบจากสาขาอื่นมากที่สุด ร้อยละ 63.76 ส่วนมากมีตำแหน่งในการบริหารคือครูใหญ่ ร้อยละ 79.48 และส่วนมากมีประสบการณ์ ในการสอนเด็กปฐมวัยมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 45.85 จำนวนปีที่ทำงานในตำแหน่งผู้บริหาร ส่วนมาก มากกว่า 10 ปี ร้อยละ 42.79 ผู้บริหารส่วนมากมีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือมีความถนัด ร้อยละ 34.50 นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมาก ไม่เคยเข้ารับการอบรม สัมมนา เกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 81.66 และหน่วยงานที่จัดการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ผู้บริหารเข้ารับการอบรมมากที่สุดคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน ร้อยละ 71.43

1.2 ครูอนุบาล

ส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 98.63 และมีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 52.60 รองลงมาคือ 20-30 ปี ร้อยละ 39.45 วุฒิกการศึกษาสูงสุด อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 56.16 และไม่มีครูอนุบาลที่มีวุฒิกการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีเลย สาขาที่จบ จบสาขาอื่นมากที่สุด ร้อยละ 74.52 และส่วนมากมีประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัย 1-5 ปี ร้อยละ 41.10 จำนวนปีที่ทำงานในตำแหน่งครูอนุบาลส่วนมากประมาณ 1-5 ปี ร้อยละ 43.84 ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมส่วนมากไม่มีประสบการณ์ ร้อยละ 37.26 นอกจากนี้ครูอนุบาลส่วนมาก ไม่เคยเข้ารับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 87.12 และหน่วยงานที่จัดการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ครูอนุบาลเข้ารับการอบรมมากที่สุด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ร้อยละ 70.21

2. นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนที่เกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในส่วนของผู้บริหาร

2.1 ในด้านนโยบายการบริหารงานของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ส่วนใหญ่มีนโยบาย โดยเคร่งครัดกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก และรองลงมาคือ เคร่งครัดกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปานกลาง

2.2 ในด้านเป้าหมายในการส่งเสริมบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ผู้บริหารส่วนมากมุ่งให้ครูได้จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเด็กอนุบาลร่วมกัน รองลงมาคือ มุ่งให้ครูเห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.3 ในด้านเป้าหมายพิเศษในการส่งเสริมบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ผู้บริหารมีวิสัยในการส่งเสริมและสนับสนุน โดยจัดให้ครูได้เข้ารับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุด รองลงมาคือ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และสาธิตการประดิษฐ์ตัดแปลงเศษวัสดุเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แก่ครู

2.4 การดำเนินการของผู้บริหาร เพื่อให้ครูอนุบาลเห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่คือจัดโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน รองลงมาคือ

จัดนิทรรศการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

2.5 การส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ผู้บริหารส่วนใหญ่ใช้วิธีการให้กำลังใจแก่ครู เมื่อครูประสบปัญหาในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล รองลงมาคือ เข้าสังเกตและแนะนำการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนอนุบาลในโรงเรียน

3. บทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลในโรงเรียนอนุบาล ในเรื่อง ต้นไม้ สัตว์ ดิน หิน ทราย และน้ำ

ครูอนุบาลส่วนมากมีบทบาทในฐานะเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจ และมีบทบาทในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษา โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง อันดับที่ 3 คือ มีบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการนำกลับมาใช้ประโยชน์ โดยปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และน้อยที่สุดคือ ครูมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการปรับปรุงฟื้นฟู โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยด้วยเช่นกัน

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ในส่วนของผู้บริหารและครูอนุบาล

4.1 ผู้บริหารโรงเรียน

ความคิดเห็นของผู้บริหารเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนส่วนใหญ่คือ การอนุรักษ์เรื่องต้นไม้ รองลงมาคือ การอนุรักษ์เรื่องน้ำ ส่วนมากคิดเห็นว่าโรงเรียนควรจัดให้มีการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้มีการเรียนและฝึกปฏิบัติ 10 นาทีต่อวัน รองลงมาคือให้มีการเรียนและฝึกปฏิบัติในทุก ๆ โอกาสที่เหมาะสม ส่วนในเรื่องครูสอนระดับอนุบาลต้องมีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพียงพอ ผู้บริหารส่วนใหญ่คิดเห็นว่า ควรมีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้บริหารที่มีต่อบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ส่วนมากเสนอแนะว่า ควรจะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน จัดอบรมสัมมนาหรือให้ความรู้แก่ครูในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างแพร่หลาย ครูควรตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้วปลูกฝังให้เด็กเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมโดยการอบรมสั่งสอน

หรือให้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กให้การดูแลให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยการสอดแทรกเข้าไปในการเรียนในทุก ๆ โอกาส ควรจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับเด็กนักเรียนหรือจัดหาสื่อต่าง ๆ เพื่อเตือนใจให้เด็กอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และจัดทัศนศึกษาเพื่อให้เด็กเห็นความสำคัญและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบ้าง

4.2 ครูอนุบาล

ความคิดเห็นของครูอนุบาลเรื่องส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่

โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนอนุบาลส่วนมาก คือ การอนุรักษ์เรื่องต้นไม้ รองลงมา คือ การอนุรักษ์เรื่องน้ำ ส่วนมากคิดเห็นว่าโรงเรียนควรจัดให้มีการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการเรียนและฝึกปฏิบัติ 10 นาทีต่อวัน รองลงมาคือ 15 นาทีต่อวัน และส่วนใหญ่คิดเห็นว่าควรจัดการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียน 2 ครั้งต่อสัปดาห์ รองลงมาคือ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ครูอนุบาลส่วนมากคิดเห็นว่า ครูควรมีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ความรู้ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ส่วนความคิดเห็นว่าครูอนุบาลควรมีความสามารถด้านใดบ้างในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ส่วนใหญ่คิดเห็นว่าครูควรมีความรู้พื้นฐานเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ คณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของครูอนุบาลที่มีต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลในโรงเรียนอนุบาล ส่วนมากเสนอแนะว่า ควรมีหน่วยงานของรัฐบาล หรือหน่วยงานเอกชนจัดการอบรมเพื่อให้ครูมีความรู้พื้นฐานและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้การเผยแพร่ข่าวสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ยังคิดเห็นอีกว่า ครูต้องเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญที่จะปลูกฝังให้เด็กอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการอบรมให้ความรู้และฝึกให้มีการปฏิบัติบ่อย ๆ จนเป็นนิสัยโดยเริ่มจากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เช่น ต้นไม้ น้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังคิดเห็นอีกว่า ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อีกทั้งเห็นควรให้มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในส่วนที่บ้านด้วย

5. ปัญหาต่าง ๆ ของครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน
ในโรงเรียนอนุบาล

5.1 ปัญหาด้านการบริหาร

ปัญหาที่เกิดจากการบริหารที่ครูอนุบาลพบปัญหามากที่สุดคือ การให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา และการให้คำแนะนำช่วยเหลือครูในด้านการส่งเสริมรองลงมา

5.2 ปัญหาด้านอุปกรณ์และสถานที่

ปัญหาที่เกิดจากอุปกรณ์และสถานที่ สิ่งที่ครูอนุบาลมีปัญหามากที่สุดคือ ขาดสถานที่ใช้ในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และจำนวนอุปกรณ์ของใช้ภายในโรงเรียนมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนรองลงมา

5.3 ปัญหาด้านบุคลากร

ปัญหาที่เกิดจากบุคลากร สิ่งที่ครูอนุบาลมีปัญหามากที่สุด คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กในวัยอนุบาล และบุคลากรทางด้านอนุบาลไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมรองลงมา

5.4 ปัญหาด้านตัวนักเรียนอนุบาล

ปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียนอนุบาล สิ่งที่ทำให้ครูอนุบาลมีปัญหามากที่สุดคือ เด็กไม่ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเด็กซนเกินไปจนไม่สามารถควบคุมได้รองลงมา

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูอนุบาล สรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไป

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

เป็นเพศหญิงทั้งหมด ร้อยละ 100.00 และมีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 49.48 วุฒิกการศึกษาสูงสุดส่วนมากมีวุฒิปริญญาตรี ร้อยละ 69.57 และมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีน้อยที่สุด ร้อยละ 13.04 จบจากสาขาอื่นมากที่สุด ร้อยละ 64.25 ส่วนมากมีตำแหน่งในการบริหารคือครูใหญ่ ร้อยละ 82.61 จำนวนปีที่ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารส่วนมาก 6-10 ปี ร้อยละ 45.43 และมีประสบการณ์ในการสอนนักเรียนอนุบาลมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 43.48 ผู้บริหารส่วนมากมีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคือ ไม่มีประสบการณ์ ร้อยละ 39.15 นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมาก

ไม่เคยเข้ารับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 75.91 และหน่วยงานที่จัดการอบรม สัมมนา เกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ครูเข้ารับการอบรมมากที่สุดคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ร้อยละ 73.54

1.2 ครูอนุบาล

ส่วนมากเป็นเพศหญิง ร้อยละ 91.67 และมีอายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปี มากที่สุด ร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ 31-40 ปี ร้อยละ 36.11 วุฒิการศึกษาสูงสุดอยู่ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 58.33 และไม่มีครูอนุบาลที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีเลย สาขาที่จบ จบสาขาอื่นมากที่สุด ร้อยละ 72.22 และส่วนมากมีประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัย 1-5 ปี ร้อยละ 44.44 จำนวนปีที่ทำงานในตำแหน่งครูประจำชั้นส่วนมากประมาณ 1-5 ปี ร้อยละ 55.56 ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนมากมีความถนัด ร้อยละ 50.00 นอกจากนี้ครูอนุบาลส่วนมาก ไม่เคยเข้ารับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มากที่สุด ร้อยละ 91.67 และหน่วยงานที่จัดการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ครูอนุบาลเข้ารับการอบรมมากที่สุดคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ร้อยละ 66.67

2. นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในส่วนของผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์พบว่า ทุกโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่เด็กอนุบาล โดยเคร่งครัดกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรองลงมาคือ เคร่งครัดกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมปานกลาง ในด้านปัญหาพิเศษในการส่งเสริมบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่เด็กอนุบาล ส่วนมากจะมุ่งส่งเสริมให้ครูจัดโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยมีครูรับผิดชอบโดยตรง รองลงมาคือ ให้ครูและนักเรียนร่วมกันมีบทบาทในการปฏิบัติในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในด้านของวิธีการสนับสนุนส่งเสริม ผู้บริหารส่วนใหญ่ จะมุ่งจัดให้ครูได้เข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สวยงาม สะอาดอยู่เสมอ ในด้านของการดำเนินการของผู้บริหาร เพื่อให้ครูอนุบาลเห็นความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะจัดประชุมครูและเน้นให้ครู

ตระหนักถึงเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ จัดโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน
โรงเรียน และติดตามผล ส่วนในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครูในการ
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ผู้บริหารส่วนใหญ่จะส่งครูเข้ารับการอบรมเรื่อง
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้ครูและเด็กร่วมกันมีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
เชิงวิทยาศาสตร์มาบรรยายให้ความรู้แก่ครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน
อนุบาล และการจัดสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. บทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลใน
โรงเรียนอนุบาล ในเรื่องต้นไม้ สัตว์ ดิน หิน ทราย และน้ำ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในเรื่องต้นไม้ครูส่วนใหญ่มีบทบาทในฐานะเป็นผู้สร้าง
ความรู้ความเข้าใจ รองลงมาคือ บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษา ใน
เรื่องดิน หิน ทราย พบว่า ครูส่วนใหญ่มีบทบาทในฐานะเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจ
รองลงมาคือ บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษา และในเรื่องน้ำพบว่า
ครูส่วนใหญ่มีบทบาทในฐานะเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจ รองลงมาคือ บทบาทในฐานะเป็น
ผู้ส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษา

บทบาทของครูจากการสัมภาษณ์พบว่า ครูส่วนใหญ่มีบทบาทในฐานะเป็นผู้
สร้างความรู้ความเข้าใจมากที่สุด รองลงมาคือ บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการ
ป้องกันรักษา

4. ปัญหาด้านต่าง ๆ ในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล
ในโรงเรียนอนุบาล

4.1 ปัญหาด้านการบริหาร

ปัญหาด้านการบริหาร สิ่งที่ผู้บริหารมีปัญหามากที่สุดคือ ปัญหาด้านเวลา
ที่จะอำนวยให้ รองลงมาคือ ปัญหาขาดความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน ส่วนครูอนุบาลสิ่งที่ทำให้มี
ปัญหามากที่สุดคือ ข้อจำกัดในเรื่องของเวลา รองลงมาคือ ครูไม่ได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับ
การอบรม

4.2 ปัญหาด้านอุปกรณ์และสถานที่

ปัญหาที่เกิดจากอุปกรณ์และสถานที่ สิ่งที่ผู้บริหารมีปัญหามากที่สุดเท่ากัน

คือ ขาดอุปกรณ์ที่ใช้เป็นสื่อการสอน และสถานที่ใช้ในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่
 ปลอดภัย ส่วนครูอนุบาลสิ่งที่ทำให้มีปัญหามากที่สุดเท่ากัน คือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อจำนวน
 นักเรียน และสถานที่ที่ใช้ในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่ปลอดภัย

4.3 ปัญหาด้านบุคลากร

ปัญหาที่เกิดจากบุคลากรสิ่งที่ผู้บริหารมีปัญหามากที่สุดคือ ครูขาดความ
 เข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ครูไม่เห็นความสำคัญของ
 การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริม ส่วนครูอนุบาลสิ่งที่
 ทำให้มีปัญหามากที่สุดเท่ากันคือ บุคลากรขาดประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์
 สิ่งแวดล้อมและขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

4.4 ปัญหาด้านตัวเด็กอนุบาล

ปัญหาที่เกิดจากตัวเด็กอนุบาล สิ่งที่ทำให้ผู้บริหารมีปัญหามากที่สุดคือ
 เด็กไม่ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ เด็กยังอายุน้อย
 ครูต้องแนะนำและให้มีการปฏิบัติที่สม่ำเสมอ ส่วนครูอนุบาลสิ่งที่ทำให้มีปัญหามากที่สุดคือ เด็ก
 ยังอายุน้อย ยังไม่เข้าใจเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากนัก ครูต้องแนะนำให้ทำกิจกรรม
 และสอดแทรกลงในบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล

5.1 ผู้บริหารโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริม
 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ส่วนใหญ่คิดเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก
 และควรจะได้กระทำเป็นประจำเพื่อส่งเสริมจนเป็นนิสัยที่ดีของเด็กต่อไป รองลงมาคือ ควร
 มีการปลูกฝังและปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งในครอบครัว ในโรงเรียน และสังคม ในการส่งเสริม
 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครูควรเพิ่มเรื่องอะไรเพื่อเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีของเด็ก
 ผู้บริหารส่วนใหญ่คิดเห็นว่าเป็นเรื่องดีที่ควรเพิ่มเรื่องต้นไม้ รองลงมาคือ เรื่องน้ำ ส่วนมากคิดเห็นว่าเป็น
 โรงเรียนควรจัดให้มีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ 10 นาทีต่อวัน รองลงมาคือ 15 นาทีต่อวัน
 และส่วนใหญ่คิดเห็นว่าเป็น 1 สัปดาห์ควรจัดการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน 2
 ครั้ง รองลงมาคือ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ส่วนในเรื่องครูสอนระดับอนุบาลต้องมีความรู้ด้านการ

อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่ ผู้บริหารส่วนใหญ่คิดเห็นว่า ควรมีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้บริหารที่มีต่อบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลในโรงเรียนอนุบาล ส่วนมากเสนอแนะว่า ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการอบรมในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะส่งครูเข้ารับการอบรม รองลงมาคือ ครูควรสร้างจิตสำนึกของการเป็นครูที่ดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ และเป็นผู้ถ่ายทอดที่ดีในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5.2 ครูอนุบาล

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูอนุบาลในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนมากที่สุด คือ เรื่องต้นไม้ รองลงมาคือเรื่องน้ำ ส่วนมากเห็นว่าโรงเรียนควรจัดให้มีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ 10 นาทีต่อวัน รองลงมาคือ 15 นาทีต่อวัน และส่วนใหญ่คิดเห็นว่าควรจัดให้มีการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่ ครูอนุบาลส่วนใหญ่คิดเห็นว่า ครูควรมีความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเรื่องส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ครูอนุบาลส่วนใหญ่คิดเห็นว่า ครูควรมีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ มีความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ส่วนในด้านความสามารถของครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน ส่วนใหญ่ครูคิดเห็นว่า ครูควรมีความรู้พื้นฐานเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของครูอนุบาลที่ต่อบทบาทครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลในโรงเรียนอนุบาล ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรพยายามชี้ให้เด็ก ๆ เห็นถึงข้อดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด รองลงมาคือ จัดกิจกรรมออกไปนอกสถานที่ที่เป็นบางโอกาสเพื่อให้เด็กเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยจากการสังเกตโรงเรียนอนุบาล สรุปได้ดังนี้

1. สภาพโรงเรียนโดยทั่วไป

การจัดสภาพโรงเรียนจะตั้งอยู่ในบริเวณที่อากาศจะไม่ร้อนอบอ้าว อากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างพอเหมาะ และมีหลังคากันแดดฝน รองลงมาคือ สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากสิ่งรบกวน จากเสียง ฝุ่น กลิ่น ควัน มีบริเวณโรงเรียนเพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรม มีการปลูกต้นไม้ในบริเวณโรงเรียน และมีห้องต่าง ๆ ที่จัดเป็นและให้ความสะดวกแก่เด็ก

2. การจัดโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นอกห้องเรียน สังเกตได้เห็นว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีสนามเด็กเล่นที่มีการปลูกหญ้าปกคลุม และมีบริเวณที่เป็นบ่อทรายเพื่อให้เด็กได้เล่น รองลงมาคือ มีบ่อหรือสระเล็ก เพื่อเลี้ยงปลาและพืชน้ำ และมีป้ายนิเทศที่มีข้อความ คำขวัญหรือรูปภาพ เตือนใจให้เด็กอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ในห้องเรียน สังเกตเห็นว่า ในห้องเรียนส่วนใหญ่มีการจัดอุปกรณ์เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีมุมหนังสือ ที่มีหนังสือนิทาน หรือหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติต่าง ๆ รองลงมาคือ มุมวิทยาศาสตร์ โดยมีการสะสมแมลง ใบไม้ ดอกไม้ ดิน หิน ทราย ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เด็กศึกษาธรรมชาติ และมีวัสดุอุปกรณ์การศึกษา สื่อการศึกษาหรือของตกแต่งภายในห้องเรียน ทำขึ้นจากวัสดุทางธรรมชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีข้อค้นพบที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าสนใจ และควรนำมาอภิปรายผลเฉพาะประเด็นสำคัญดังนี้

1. บทบาทของครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

จากการสอบถามและสัมภาษณ์ครูอนุบาล พบว่ามีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่อง บทบาทของครูในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนทั้ง 4 ด้าน คือ บทบาทในฐานะเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจ บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษา บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการปรับปรุง-ฟื้นฟู และบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการนำกลับมาใช้ประโยชน์ ครูมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการปรับปรุงฟื้นฟูนั้นครูมีการปฏิบัติในระดับน้อย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูอนุบาลส่วนใหญ่มีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง จากการสัมภาษณ์ครูอนุบาลได้ให้ความเห็นว่า ครูประสบปัญหาในเรื่องข้อจำกัดของเวลาในการส่งเสริม เนื่องจากเนื้อหาในส่วนของเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้บรรจุอยู่ในแนวการจัดประสบการณ์แล้ว และได้กำหนดให้สอนโดยมีการประเมินผลให้เสร็จสิ้นในสัปดาห์ที่กำหนดให้ ดังนั้นโอกาสที่ครูจะได้มีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและทำเป็นประจำนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะมีเนื้อหาประสบการณ์อื่น ๆ ที่ครูจะต้องสอนนักเรียนตามที่แนวการจัดประสบการณ์ระบุไว้ให้ อันอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่

ครูอนุบาลไม่สามารถให้การส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่เด็กอนุบาลได้เป็นประจำ แต่ถ้าพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของบทบาทแต่ละด้านนั้นจะเห็นว่า ครูอนุบาลมีบทบาทในฐานะเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจมากที่สุด รองลงมาคือบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษาบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการนำกลับมาใช้ประโยชน์ และบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการปรับปรุง ฟื้นฟู ตามลำดับ

การที่ครูอนุบาลมีบทบาทในฐานะเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจมากที่สุดนั้น อาจกล่าวได้ว่า ครูอนุบาลส่วนใหญ่เห็นความสำคัญที่นักเรียนควรจะได้รับความรู้ความเข้าใจจากเนื้อหาสาระเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก่อน ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายในเรื่องสิ่งแวดล้อม และได้รับพื้นฐานความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม (ภาสินี เปี่ยมพงศ์สานต์, 2534) เพื่อที่เด็กจะได้ทราบถึงความสำคัญ คุณประโยชน์ และมีความเข้าใจถึงปัญหาตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การส่งเสริมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเด็กได้รับการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ดี ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมเพรา จิตเป็นธม (2534) ที่ผลการวิจัยพบว่า ครู อาจารย์ เป็นผู้ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนประถมศึกษามากที่สุด

บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษา ถึงแม้ว่าครูอนุบาลจะปฏิบัติในระดับปานกลางแต่ก็มีคะแนนเฉลี่ยเป็นอันดับรองจากบทบาทในฐานะเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจ สาเหตุอาจจะเนื่องมาจากครูมีปัญหาในเรื่องของสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ และอุปกรณ์เครื่องใช้ในด้านการปฏิบัติไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก เนื่องจากการส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษานั้นส่วนมากจะเป็นการปฏิบัติ ซึ่งครูจะต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ซึ่งครูจะต้องใช้เวลาและมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และจากการสัมภาษณ์ครูได้ให้ความเห็นว่า เด็กยังอายุน้อยไม่สามารถที่จะป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมได้ตลอดจนเป็นเรื่องที่เกินกว่าความสามารถของเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นความคิดที่ผิด เนื่องจากตัวนักเรียนอนุบาลนั้นสอนความเข้าใจ ทักษะ และความจำทางด้านด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมได้ (เกษม จันทรแก้ว, 2530) ครูสามารถส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษาด้วยวิธีการง่าย ๆ และสอนในสิ่งใกล้ตัวก่อน เช่น มอบหมายให้ดูแลต้นไม้ภายในโรงเรียน เป็นต้น

บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการนำกลับมาใช้ประโยชน์ ซึ่งครูอนุบาลจะปฏิบัติในระดับปานกลาง แต่มีคะแนนเฉลี่ยรองจากด้านเป็นผู้ส่งเสริมในด้านการป้องกันรักษา

สาเหตุที่ครูอนุบาลมีบทบาทในด้านนี้น้อยอาจจะเนื่องมาจาก ครูอนุบาลไม่เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการนำสิ่งเหลือใช้หรือทรัพยากรที่ปล่อยไว้ไม่เกิดประโยชน์มาทำประโยชน์ใหม่ ซึ่งบทบาทของครูในการส่งเสริมในด้านดังกล่าวนี้ ครูต้องมีทักษะ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และสนใจที่จะมุ่งให้การส่งเสริม เนื่องจากค่อนข้างจะมีขั้นตอนที่สูงยาก คือ จะต้องมีการสาธิตและฝึกปฏิบัติ ตลอดจนพูดคุยให้เด็กเรียนรู้และทักษะในการปฏิบัติ อย่างจริงจัง เด็กจึงสามารถกระทำได้ ครูอาจจะคิดว่าสิ่งที่เด็ก ๆ กระทำมีผลในแง่การใช้ประโยชน์ค่อนข้างน้อย ไม่สวยงาม จึงอาจจะละเลยในส่วนนี้ไป ดังนั้นครูจึงควรตระหนักว่า สิ่งที่ได้กระทำนั้น เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในเบื้องต้น

บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมในการปรับปรุง ฟื้นฟู ซึ่งครูอนุบาลจะปฏิบัติ ในระดับน้อย และมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด จากบทบาทของครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ด้าน ได้ชี้ให้เห็นว่าครูอนุบาลมีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในด้านนี้น้อยมาก สาเหตุอาจเนื่องมาจากในการปรับปรุง ฟื้นฟู สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นเรื่อง ยากสำหรับเด็ก และโอกาสที่เด็กจะได้มีการปรับปรุง ฟื้นฟู เป็นไปได้น้อย เนื่องจากใน สภาพเป็นจริงของโรงเรียน มักจะกำหนดหน้าที่ในส่วนนี้เป็นของผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่โดยเฉพาะอยู่ แล้ว และในเรื่องของอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติก็อาจเกิดอันตรายกับเด็กได้ ครูอนุบาลเอง เกรงว่าจะไม่สามารถดูแลเด็กได้ทั่วถึงเด็กอาจเกิดอันตรายขึ้นได้เช่นกัน

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ ครูอนุบาลได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า นอกจากครูจะมีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวแล้ว ครูควรจะมีบทบาท เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534) ที่กล่าวถึงบทบาท ของครูที่มีส่วนช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ว่า ครูควรเป็น แบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีความอยากรู้อยากเห็น และสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการสร้างบุคลิกตามอย่างและการเลียนแบบ ดังนั้นพฤติกรรมของครูทุก ๆ ด้านจะเป็นแบบอย่างของเด็ก ไม่ว่าจะเป็น ด้านดีหรือไม่ดี บุคลิก การคิด การกระทำต่าง ๆ จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อเด็กปฐมวัย ซึ่งถ้า ครูต้องการให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครูก็ควรจะเป็นแบบอย่างที่ดีต่อ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน

2. สถานการณ์ทั่วไปของผู้บริหารและครูอนุบาล

ผลของการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูส่วนมากจบการศึกษาในสาขาอื่น และไม่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนมาก ส่งผลให้ผู้บริหารไม่สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือครูได้เท่าที่ควร และทำให้ครูอนุบาลขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันจะเป็นแนวทางเพื่อการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และหากพิจารณาจากปัญหาด้านบุคลากร พบว่าจากการสอบถามปัญหาด้านบุคลากรของครูอนุบาล สิ่งที่มีปัญหามากที่สุดคือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กในวัยอนุบาล และบุคลากรทางด้านอนุบาลไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งใกล้เคียงจากการสัมภาษณ์ที่พบว่า ปัญหาด้านบุคลากรในส่วนของผู้บริหารสิ่งที่มีปัญหามากที่สุด คือครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และครูไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริม สิ่งที่มีปัญหาของครูอนุบาล คือบุคลากรขาดประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เต็มดวง รัตนทัศนีย์ (2534) ที่ว่าในการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ครูควรมีความรอบรู้ ทันสมัย ลึกซึ้ง ในเรื่องสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีความซื่อสัตย์และมีเจตคติที่ดีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร และครูอนุบาล มีผลต่อบทบาทของครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล

3. นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน

จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหารพบว่า ส่วนใหญ่มีนโยบายในการส่งเสริมบทบาทของครูในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล และมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ครูได้จัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนร่วมกัน เพื่อที่จะให้เด็กได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม และจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้บริหารทุกคนมีแนวความคิดว่า การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ต้องกระทำอยู่ตลอดเวลาและในทุกโอกาส ตลอดจนเมื่อพบว่าเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และต้องการแก้ไข

ในเรื่องของวิธีการและการดำเนินการเพื่อสนับสนุนส่งเสริม ให้ครูเห็น

ความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ผู้บริหารส่วนใหญ่ใช้วิธีการจัดให้ครูได้เข้ารับการอบรม สัมมนา เกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะให้ครูได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอันเป็นแนวทางในการส่งเสริมแก่เด็กนักเรียนและยังให้ความคิดเห็นในส่วนนี้เพิ่มเติมว่า ยังขาดหน่วยงานที่จัดการอบรม สัมมนาในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และขาดในด้านการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ไม่ทราบข่าวสารการอบรม สัมมนาอย่างชัดเจน จึงมีผลให้ครูขาดโอกาสที่จะได้รับการอบรมสัมมนา ส่วนในด้านการดำเนินการนั้นผู้บริหารมีการดำเนินการโดยจัดประชุมครูและเน้นให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนได้ดำเนินการให้มีการจัดโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วย

การส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครูในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น พบว่าผู้บริหารใช้วิธีการให้กำลังใจแก่ครู เมื่อครูประสบปัญหาในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนมากที่สุด และจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้บริหารว่า จะส่งครูเข้ารับการอบรมสัมมนาและสนับสนุนให้ครูและเด็กร่วมกันมีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่เมื่อพิจารณาจากปัญหาที่ครูพบด้านการบริหารนั้นคือ ปัญหาในเรื่องการขาดความร่วมมือในการแก้ปัญหาของผู้บริหาร จึงอาจเป็นไปได้ว่าการส่งเสริมและสนับสนุนของผู้บริหารกับความต้องการของครูอนุบาลไม่สอดคล้องกัน จึงทำให้การส่งเสริมบทบาทของครูในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร

อาจกล่าวได้ว่า เมื่อใดที่ผู้บริหารไม่มีนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ครูก็จะไม่สามารถให้การส่งเสริมได้ หากขาดความร่วมมือสนับสนุนจากผู้บริหารโดยตรงดังที่ นิสม ทาแดง (2527) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของครูในด้านการให้นโยบาย การส่งเสริม การอำนวยความสะดวกแก่การปฏิบัติงาน ดังนั้นในทางกลับกันถ้าผู้บริหารเห็นความสำคัญ และมีนโยบายเป้าหมายของโรงเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ครูก็จะมีขวัญและกำลังใจ ตลอดจนได้รับความสะดวกต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลอย่างเต็มที่ อันส่งผลถึงพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่อไป

4. ปัญหาในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล

การที่ผู้บริหารและครูอนุบาลส่วนมากจบการศึกษาในสาขาอื่น และส่วนใหญ่

ไม่เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดปัญหาในหลายด้าน เช่น ด้านการบริหาร ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถแนะนำช่วยเหลือครู และให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน ในส่วนของครูอนุบาลก็มีปัญหาในเรื่องของข้อจำกัดของเวลา ตลอดจนเด็กนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูอนุบาลและผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเด็กปฐมวัย ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม จึงจะสามารถให้การส่งเสริมหรือเลือกจัดกิจกรรมที่เหมาะสมได้ เพื่อให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ดังนั้นแม้ว่าจะมีปัญหาในด้านอื่น ๆ ถ้าหากว่าผู้บริหารโรงเรียนสามารถอบรมให้ความรู้ คำแนะนำและกำลังใจที่ดีแก่ครูอนุบาลในการแก้ปัญหาการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล ปัญหาต่าง ๆ ก็จะสามารถคลี่คลายไปได้ด้วยดี ดังปัญหาในเรื่องของอุปกรณ์และสถานที่ที่ผู้บริหารและครูอนุบาลมีความเห็นสอดคล้องกันว่า อุปกรณ์ไม่พอเพียงกับจำนวนนักเรียน และสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปัญหาดังกล่าวนี้สามารถที่จะแก้ไขให้เรียบร้อยได้ โดยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจในการแก้ไขปัญหาของผู้บริหารและครูอนุบาลที่จะเอาใจใส่ เช่น อาจจัดให้มีการผลิตเปลี่ยนเข้าไปใช้อุปกรณ์ ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้เป็นต้น สำหรับปัญหาสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ครูอาจจัดเป็นมุมธรรมชาติไว้ในห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งครูให้การส่งเสริมในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย เป็นต้น

สำหรับปัญหาในด้านบุคลากรจากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูอนุบาลมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาเกิดจากครูขาดความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กอนุบาล และขาดประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนขาดบุคลากรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกันมาก และมีผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน ดังนั้นการที่ครูอนุบาลจะสามารถส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลให้บรรลุเป้าหมายหรือประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ครูต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองให้ถ่องแท้ อรวรรณ ปินตา (2532) และจะทำให้ครูอนุบาลเข้าใจในตัวเด็กปฐมวัยมากขึ้น ไม่มองปัญหาที่เกิดจากตัวเด็กปฐมวัยว่ามีปัญหามากที่สุดคือลักษณะธรรมชาติของเด็กจะไม่อยู่นิ่ง มีช่วงความสนใจสั้น และชอบกิจกรรมที่หลากหลาย

จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะเลือกใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กซึ่ง ประจวบจิตร คำจิตรัส (2530) ได้เสนอแนวจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ว่า การสอนให้ผู้เรียน เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวนั้น อาจใช้การสนทนา การเล่า เรื่อง หุ่นกระบอก เพลง บทบาทสมมติ และควรเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด นอกจากนั้นแล้วครูอาจใช้วิธีการสนทนาสอดแทรกเข้าไปในการเรียน หรือในทุกโอกาสอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และลดปัญหาในเรื่องข้อจำกัดของเวลาอีกด้วย

5. การสังเกตโรงเรียนอนุบาล

จากการสังเกตพบว่า โรงเรียนอนุบาลทุกโรงเรียนมีการจัดสภาพโรงเรียน โดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนอนุบาลปีพ.ศ. 2531 คณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531) ในหมวดที่ 4 เรื่องโรงเรียนสถานที่และอาคาร และในหมวดที่ 5 เรื่องครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การเตรียมความพร้อม ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารได้ให้ข้อมูลว่า ได้รับการอบรมสัมมนาในเรื่องการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จึงนับได้ว่าประสบผลสำเร็จในการให้การอบรมสัมมนา เนื่องจากทุกโรงเรียนนำมาปฏิบัติเป็น อย่างดี

สำหรับการจัดโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ทุกโรงเรียนได้ ให้ความสนใจและมีการจัดโดยมีจุดประสงค์ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเพื่อความสวยงาม ประกอบกันด้วย การจัดสภาพนอกห้องเรียนค่อนข้างจะคล้ายคลึงกันในทุกโรงเรียนคือ มีสนามหญ้า มีบริเวณที่เป็นบ่อทราย มีบ่อหรือสระเล็กเพื่อเลี้ยงปลาและพืชน้ำ มีป้ายนิเทศ ซึ่งโดยทั่วไป จะจัดเกี่ยวข้องกับสัตว์ชนิดต่าง ๆ มีคำขวัญหรือรูปภาพติดอยู่ตามจุดสำคัญของ บริเวณโรงเรียน ที่สามารถสังเกตได้ง่าย เช่น หน้าห้องสมุด หน้าห้องน้ำ บริเวณเลี้ยงสัตว์ บริเวณปลูกต้นไม้ เป็นต้น จะมีข้อความเช่น เด็กดีควรประหยัดน้ำ ไม่เด็ดดอกไม้ใบไม้ ไม่รังแกสัตว์ ส่วนใหญ่ มีรูปการ์ตูนประกอบด้วย จากการสังเกตพบว่าครูจะมีบทบาทในการห้ามปรามเด็กให้ระมัด ระวังสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนมาก เช่น ห้ามเด็ดดอกไม้ ห้ามนำก้อนหิน หรือทราย ไปใส่ในตู้ปลา ซึ่งก็นับว่าเป็นการแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ แต่ถ้าครูอธิบายถึงเหตุผลว่าทำไมเด็กไม่ควรมีพฤติกรรมดังกล่าวประกอบไปด้วย เด็กก็จะ ได้รับการเรียนรู้จากการส่งเสริมในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากครูดด้วย สำหรับ

ภายในห้องเรียนนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่จะให้ความสนใจในเรื่องของการที่จะให้เด็กได้ศึกษา
 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติต่าง ๆ จะมีมุมวิทยาศาสตร์ซึ่งมีรูปภาพตลอดจนมีการสะสมแมลง
 ใบไม้ ดอกไม้ ดิน หิน ทราย ชนิดต่าง ๆ บรรจุในขวดหรือภาชนะพร้อมกับระบุชื่อและลักษณะ
 ไว้อย่างย่อ ๆ ด้วย ซึ่งเด็กสนใจมาก นอกจากนี้ภายในห้องเรียนยังมีการปลูกต้นไม้บางชนิด
 ไว้ด้วย และจากการสังเกตวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอนต่าง ๆ พบว่ามีการประดิษฐ์ทำขึ้นจาก
 วัสดุทางธรรมชาติ ซึ่งครูประดิษฐ์ขึ้นเอง ไม่ใช่ผลการประดิษฐ์ของนักเรียน ในส่วนนี้ถ้าครูได้มี
 โอกาสสัทธิหรืออธิบายขั้นตอนการประดิษฐ์อย่างง่าย ๆ โดยให้เด็กได้ลงมือทำไปด้วยแล้ว
 เด็กก็จะได้รับการส่งเสริมในเรื่องของการนำกลับมาใช้ประโยชน์อันจะเป็นผลดีต่อตัวนักเรียน
 เองคือ ได้รับการปลูกฝังในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากครูตลอดจนบรรยากาศในการเรียน
 การสอนจะสนุกสนาน และสร้างความปลอดภัยใจในผลงานที่นักเรียนได้กระทำโดยฝีมือตนเองด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเพื่อการส่งเสริมการอนุรักษ์
 สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและครูอนุบาล

1. ผู้บริหารควรมีการศึกษาปัญหาในเรื่องบทบาทของครูในการส่งเสริม
 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะให้ความ
 ร่วมมือช่วยเหลือครูปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา ตลอดจนมีการติดตามผลอย่าง
 ใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน ในการ
 ส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล
2. ผู้บริหารควรจัดโครงการอบรมให้ความรู้แก่ครูอนุบาลเกี่ยวกับการอนุรักษ์
 สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เช่น ให้การอบรม
 สัมมนา เชิญวิทยากรที่มีความรู้และความชำนาญบรรยายและสาธิตเทคนิควิธีการส่งเสริม
 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล และจัดหาเอกสารหรือข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับ
 สิ่งแวดล้อมเพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม
 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่เด็กอนุบาล
3. ครูอนุบาลควรศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ โดยเฉพาะในเรื่องของสื่อหรือ
 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล

4. ผู้บริหารและครูอนุบาลควรประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องและในแนวทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนควรให้การสนับสนุนในเรื่องการให้ความรู้แก่ผู้บริหารและครูอนุบาลในรูปแบบการอบรม เอกสาร วารสาร หนังสือ หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ และสื่อทางรายการวิทยุ โทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง
2. ศึกษานิเทศก์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนควรได้รับการส่งเสริมความรู้ในด้านนี้โดยตรง เพื่อให้การนิเทศโรงเรียนอนุบาลเอกชนได้ตรงเป้าหมายและควรมีการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ
3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ควรให้การสนับสนุนหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ จัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงละคร การประกวดภาพวาดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล
2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของครูอนุบาลในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนอนุบาล